

Integration med kvinder og piger i fokus

Integration med kvinder og piger i fokus

**Integration med kvinder og piger i fokus
Råd og vink fra Biblioteksstyrelsen • 12**

Udarbejdet af:
Bente Lund Weisbjerg og Inger Frydendahl

Redaktion: Vibeke Cranfield

Udgivet i 2005 af
Biblioteksstyrelsen
Nyhavn 31 E
1051 København K

Telefon: 33 73 33 73
E-post: bs@bs.dk
Hjemmeside: www.bs.dk

Layout: Stæhr Reklame og Marketing
Forside: Udsnit fra omslag på *Det globale i det lokale*
Typografi: Stone
Tryk: CS Grafisk
Oplag: 1.000

ISSN: 1399-5855
ISBN: 87-91554-52-7
ISBN elektronisk: 87-91554-53-5

Publikationen er tilgængelig på Biblioteksstyrelsens hjemmeside
Eftertryk tilladt med kildeangivelse

Publikationen indgår i en pakke med fire Råd og vink med hvert sit tema inden for biblioteksbetjening af etniske minoriteter samt publikationen *Det globale i det lokale – integration og biblioteker* som Biblioteksstyrelsen har udgivet i samarbejde med Statsbiblioteket.

Indhold

Forord	5
Nødvendig viden om målgruppen	7
Råd og vink om metoder og processer	10
Hvor går grænsen - nye roller i biblioteket	18
Kvindernes mødested	20
Læring i medborgerskab	30
Pigeclubber - hvorfor og hvordan?	33
Litteratur med videre	38
Gode links	40

Forord

“Har du integreret en mand - har du integreret en mand
har du integreret en kvinde - har du integreret en familie”

Kvinderne spiller en afgørende rolle når flygtninge og indvandrere skal integreres i det danske samfund. Det viser erfaringerne fra kvinde-pigeprojekterne under Biblioteksstyrelsens kampagne ‘Biblioteket – en port til det danske samfund’

Denne publikation er primært rettet mod de biblioteker som vil arbejde med bibliotekets mulighed for at spille en vigtig rolle i integrationsprocessen. Biblioteket har et ansvar fordi det for flygtninge og indvandrere kan fungere som en væsentlig indgang til information om normer og skikke i det danske samfund, om nyheder og aktuelt i samfundsdebatten eller som muligheden for at kunne udfylde en plads i samfundet som en aktiv medborger. Biblioteket er et frirum uden sagsbehandlere og pædagogiske pegefingre. Det er et legalt mødested for de kvinder og piger som har begrænsede muligheder for at deltage i de øvrige tilbud i Danmark. Biblioteket kan desuden støtte mange dagligdags funktioner som uddannelsesvejledning, jobsøgning, lektiehjælp, sprogstimulering og uformel læring i al almindelighed.

For mange kvinder og piger fra de etniske minoriteter er biblioteket ikke et af mange gode tilbud om at tage plads i medborgersamfundet, nej - biblioteket er tilbuddet.

Konsulent i netværksområde 3, Bente Weisbjerg, Odense Centralbibliotek, har indsamlet og skrevet råd og vink om metoder og processer, og de øvrige etniske konsulenter Marianne Ellert, Albertslund Bibliotek/Gentofte Bibliotekerne, Berit Sandholdt Jacobsen, Greve Bibliotek, og Gitte Fangel, Viborg Centralbibliotek, har bidraget med fælles viden og erfaringer.

I publikationen indgår eksempler fra følgende projekter der har fået støtte fra Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker: Kom og vær med, Rødovre Kommunebiblioteker; KASBA Kvindeaktiviteter og Samvær på Bibliotekerne i Albertslund; Biblioteket - en port til lokalsamfundet, Det nordjyske Landsbibliotek/Løvvang bibliotek; Mødestedet, Fredericia Bibliotek; Porten til Vejle - Barfodsbibliotekaren, Vejle Bibliotek; Etniske Kvinder - Krop og sundhed, Centralbiblioteket i Esbjerg; Vi læser avisen - Sammen, Odense Centralbibliotek; Café Dansk, Vamdrup Bibliotek. Lillan Grützmeier (Vejle Bibliotek), Tove Vestmark/Kristine Hinrichsen (Løvvang/NJL) og Lotte Nielsen, Ringe Bibliotek har bidraget med ‘historierne’ om deres projekter.

Inger Fryndahl

Nødvendig viden om målgruppen

Af Esma Birdi, integrationskonsulent

Mange etniske minoritetskvinder er isolerede i det danske samfund. Derfor er det vigtigt at også bibliotekerne er med til at løfte opgaven for kvinderne med at afkode det samfund de lever i. Jo mere kendskab de har til samfundet, jo større tilhørsforhold får de til samfundet. Det giver øgede muligheder for udvikling på det personlige og på det samfundsmæssige plan.

Som det første må man som etnisk minoritet gøre sig en ting helt klart: Det er en naturlov at det er minoritetens ansvar at tilpasse sig det samfund man er flyttet til. Værtssamfundets opgave derimod er at sikre de optimale rammer for de nye medborgere. De nye borgere skal således have mulighed for at kunne leve op til samfundets krav. F.eks. skal der være mulighed for at kunne lære sig dansk for at få et arbejde, og for at forstå vort samfunds opbygning og kultur. Bibliotekerne er netop en del af disse rammer.

Hvis bibliotekerne skal kunne løfte opgaven, er medarbejderne nødsaget til at have en baggrundsviden og indsigt om etniske minoriteter. Det er f.eks. kultur, religion og opdragelse. For at få et udbytterigt samarbejde skal fagpersoner have kendskab til etniske minoriteters samtalekultur, demokratiopfattelse, holdninger til det danske samfund og ikke mindst – hvordan kommunikerer fagpersoner effektivt så budskabet bliver for-

stået og anvendt? Jeg vil hermed beskrive nogle af de forhold det er vigtigt at have kendskab til:

De fleste familier kommer fra samfund hvor man er vokset op med en stor autoritetstro og en social kontrol som gør det svært at håndtere det at leve i et demokratisk samfund hvor den enkelte har frihed under ansvar. Disse ting gør det svært for mange etniske minoritetsfamilier at tilpasse sig et individualistisk samfund som vores hvor der er en høj grad af ligestilling mellem kønnene. Det gør det vanskeligt især for manden, da man i det danske samfund forventer at han deler sin 'statsministerpost' i hjemmet med kvinden, og i øvrigt også deler de øvrige funktioner i familien. Der kan hos manden være et ønske om at bevare sin status som 'statsminister', men det kan også være at han simpelthen er usikker på hvordan han deler posten med kvinden. Hele familiestrukturen i et kollektivistisk samfund bliver skævt, når man skal leve i et individualistisk samfund der har en lang tradition for ligestilling mellem kønnene.

Mange etniske minoritetsfamilier lever i lukkede kollektive samfund i Danmark. Selvom man ikke lever i områder med stor koncentration af etniske minoriteter, lever man ofte efter et kollektivistisk mønster som beskrevet tidligere. Familierne har svært ved at gennemskue hvad

det vil sige at leve i et individualistisk samfund. De fleste familier har ikke omgang med danske venner privat, hvorfor fordele og ulemper bliver tolket ud fra det man møder på gaden eller ved mødet med det danske offentlige system og ikke det civile samfund.

Mange etniske minoritetspersoner kommer fra et kollektivistisk samfund hvor samtalekulturen f.eks. mellem ægtefæller er sådan at man taler overordnet om tingene, og samtalen mest handler om de daglige gøremål. Der bliver ikke talt så meget med hinanden, men mere til hinanden. Det samme gælder i kontakten mellem børn og forældre. Det betyder at man ikke er vant til dialog og til at betragte hinanden som ligeværdige samtalepartnere i familien.

Når et barn skal irrettesættes, vil den voksne tale formanende til barnet, og den voksne forventer at barnet sænker sit blik og lytter samtykkende. I Danmark er man vant til at sige, "Se dog på mig, når jeg taler til dig". Barnet bliver stillet til ansvar for sine handlinger og skal forstå hvorfor det ikke må gøre sådan en anden gang. I den kollektivistiske opdragelse bliver barnet derfor ikke vant til at debattere, diskutere, tale i dialogform eller sætte spørgsmålstejn ved ting det ikke forstår. Formålet med irrettesættelse er at opnå lydighed fra barnet. Følgende eksempel illustrerer meget tydeligt forskellen mellem de to opdragelsesformer: En far til en treårig pige i en dansk børnehaven fortalte følgende: "Da jeg sagde til min datter: "lad være med

det", svarede hun: "Du skal sige: Det må du ikke – og så skal du sige, *hvorfor* jeg ikke må. Det gør de i børnehaven".

I det individualistiske samfund opføres børnen allerede i børnehaven til at have selvstændige holdninger og meninger, så de er i stand til at kunne diskutere med andre mennesker og bl.a. derved skabe deres egen identitet. Debatkulturen, som er et vigtigt element i et demokrati, eksisterer ofte ikke hos etniske minoritetsfamilier. Børnene bliver derfor ikke opdraget til at ytre egne holdninger. Det kan betyde at de bliver passive i en diskussion. I konfliktsituationer kan det desuden betyde at børnene ikke respekterer andres meninger og anvender vold i stedet for at håndtere konflikten verbalt. Omvendt oplever mange etnisk danske familier at opdragelsen måske er blevet overdemokratisk. Det betyder at børn og unge skal tage stilling til alt for mange ting i en tidlig alder hvilket kan medføre for stort ansvar. Så en mellemting vil måske skabe en bedre balance.

I Danmark tages demokratiet for givet, og man er derfor ikke opmærksom på at mange indvandrere har et stort demokratisk underskud. Demokrati er i følge mange familier noget som foregår på det overordnede plan, og ikke noget der kan omsættes til familiens hverdag. Der er eksempler på at selv efterkommere af indvandrere som er født og opvokset i Danmark, ikke har forstået de grundlæggende demokratiske principper, også selvom de har gennemgået et uddannelsesforløb herhjemme.

Samtalekulturen i det individualistiske samfund er baseret på dialog. Det tilstræbes at konfliktløsning skal foregå gennem diskussioner og debatter blandt ligeværdige deltagere. Den demokratiske samtalekultur bruges bevidst til at udvikle samfundet i fællesskab. Man er i dialog med hinanden på møder på f.eks. arbejdspladser og i foreninger, gruppearbejder og offentlige høringer. Alle er således opvokset med og skolet til at finde en løsning ved at indgå i en konstruktiv dialog.

Min holdning er at det er urealistisk at opnå et reelt samarbejde uden indsigt i ovenstående ting.

Ved at gå systematisk til værks i at støtte integrationen lever bibliotekerne i høj grad op til samfundets medansvar for en effektiv integration. Forestiller man sig en situation hvor alle indvandrere og flygtninge benytter bibliotekerne med samme selvfølghed som at købe ind eller vaske – altså som en hverdagsbegivenhed – spår jeg integrationen en fantastisk fremtid.

Naturligvis skal integrationsarbejdet på bibliotekerne ses i et tidsmæssigt perspektiv: Ved at fokusere på kvinder der kan påvirke deres børn, eller på de unge

piger er der tale om en virkning på længere sigt – men mon ikke vi ret hurtigt kan måle en integrationsmæssig effekt på de unge der tilvælger biblioteket og dets muligheder?

Biblioteket er et neutralt og 'ufarligt' sted – modsat diskoteker og barer – og det er netop bibliotekets neutrale status der er centralt for integrationen. Her er ingen religiøse eller politiske budskaber. Her er åbent. Åbent for den information som låneren ønsker at søge.

Bibliotekets neutrale status er ligestillingsfremmende. Kvinder der er undertrykte af deres familie – og som har direkte restriktioner med hensyn til deres færden uden for boligen, vil kunne besøge det lokale bibliotek uden at få eventuelle ubehagelige spørgsmål – og det fremmer deres viden om det omgivende samfund. Fordelen er at biblioteket pirrer vores nysgerrighed. At besøge et bibliotek er som at bladere i et leksikon eller surfe på nettet: Det jeg tror jeg søger, er ikke det eneste jeg finder. Jeg bliver inspireret til at lære mere om andre emner – og dermed også om det samfund jeg lever i. Jeg kommer i dialog med andre brugere og med personalet. Jeg integrerer mig - uden at tænke over det – uden at bruge ekstra energi – det sker bare.

Råd og vink om metoder og processer

Kvinderne har nøglen til integration

Denne påstand har været præsenteret i pressen i utallige varianter gennem de seneste år. Mange erfaringer fra kvindeprojekter på integrationsområdet underbygger påstanden om at kvinderne er indgangen til hele familien.

Moderen fungerer ofte som diplomat og kompetenceudvikler for børnene. Hun er en vigtig faktor som rollemodel og har stor indflydelse på og betydning for børnenes institutionsliv, sprogindlæring, skolegang og senere uddannelsesvalg og jobmuligheder.

I bibliotekernes nye tiltag overfor etniske minoriteter er en satsning på moderrollen som indgang til hele familien – en god investering i de kommende generationer.

Nøglebegreber, indfaldsvinkler og faldgruber

Nøglebegreber i biblioteksarbejdet med kvinder fra etniske minoriteter er trykthed, ligestilling og oplevelsen af at blive betragtet som enkeltindivid og blive mødt med en positiv forventning.

Bibliotekernes høje status i indvandrerfamilierne er også en vigtig faktor når det drejer sig om at skabe en positiv stemning og et frugtbart udviklingsmiljø i projekterne.

For mange af kvinderne er biblioteket

det eneste legale sted – uden for familien – med fri og lige adgang til oplevelser, viden og samvær. Denne fantastiske mulighed for at komme tæt på indvandrerkvinderne, skal vi som biblioteksvæsen forstå at udnytte. Bibliotekerne har en enestående mulighed for at spille en rolle i den proces der skaber grundlaget for den følelsesmæssige integration hos kvinderne. Esmā Birdi hævder at den følelsesmæssige integration som er en forudsætning for integration slet ikke er til stede hos mange af indvandrerkvinderne.

I biblioteket – og sammen med bibliotekspersonalet – kan kvinderne få den viden, kunnen og selvværd der er grundlaget for følelsesmæssig integration og aktiv deltagelse i samfundslivet i Danmark.

Indfaldsvinklen til alle kvinde-pigeprojekterne har været den samme; nemlig kvindernes egne behov og ønsker, tæt samvær mellem deltagerne og projektmedarbejderne og udgangspunkt i fælles livserfaringer. Samtlige projekter har krævet medarbejdernes villighed til at give noget af sig selv, og alle tilbagemeldinger fra medarbejderne har vist at de har fået tifold igen fra deltagerne.

De fleste kvindeprojekter har med succes taget udgangspunkt i kvindernes dagligdag og aktuelle livssituation og været meget jordnære og behovsstyrede. I en

del tilfælde har deltagerne foretrukket vejledning af projektets bibliotekarer frem for vejledning af en fagperson på området.

De mest diskuterede faldgruber og barrierer i kvinde-pigeprojekter er rekruttering af deltagere, fastholdelse, fremmøde og implementering af projektet.

Et godt råd i forhold til rekruttering er at hente kvinderne i allerede etablerede sammenhænge, som klasser i sprogskolen eller jobprojekter i kommunen. Her gælder det om at springe over hvor gærdet er lavest og få etableret givtige, varige forbindelser med samarbejdspartnere og 'deltagerleverandører' i kommunen. Hvis det er muligt at hente projektdeltagerne fra allerede eksisterende projekter, grupper eller sprogskolehold, følger den en vigtig sidegevinst med som hedder sproglæreren, teamlederen eller projektlederen der kender kvinderne og deres behov allerede, og som kan indgå i et frugtbart og helhedsorienteret samarbejde med deltagerne og bibliotekspersonalet. De velkendte problemer med fremmøde og fastholdelse i kvindeprojekt-sammenhænge er ikke så dominerende hvis biblioteksaktiviteten er en del af eksempelvis et kommunalt aktiveringsprojekt.

Denne form for partnerskaber omkring projekterne giver mulighed for at skabe mere sammenhæng i kvindernes liv; mulighed for mere målrettede og livskraftige forløb og på længere sigt bedre chancer for at udvikle og implementere projekterne i bibliotekets almindelige daglige virksomhed.

En relativ stor udskiftning i personalet i kommunernes integrationsforvaltninger kan være en hindring for bibliotekernes etablering af solide og varige samarbejder. Her stilles der store krav til bibliotekaren om en stædig, pågående og vedholdende ageren over for både personale og ledelse i den kommunale forvaltning.

Målgruppens mangfoldighed og behov

Målgruppen for kvinde-pigeprojekterne er mangfoldig, og kvinderne har forskellige behov afhængig af faktorer som:

- Hvilket land kvinden kommer fra?
- Kommer hun fra storby eller landområde?
- Hvilket eller hvilke sprog beherskes/færdigheder i dansk?
- Hvornår og hvordan er hun kommet til Danmark; som familiesammenført, som flygtning, som asylsøger?
- Alder?
- Skole-, uddannelses- og jobmæssig baggrund fra hjemland og i Danmark
- Netværk, familie og social baggrund.

Kvindens livshistorie fra hjemlandet og aktuelle livssituation i Danmark er til sammen bestemmende for hvilke bibliotekstilbud der er relevante for hende.

Analfabeten og den veluddannede kvinde fra storbyen har helt forskellige forudsætninger for at kunne udnytte bibliotekernes eksisterende tilbud og har indlysende forskellige behov.

I nogle tilfælde vil bedsteforældre fra Tyrkiet eller Pakistan måske have mere tilfælles end pigen på 16 og hendes mor!

Hos den samme målgruppe med den samme brugerprofil, vil der sandsynligvis også være forskel på behovene i Vamdrup og Rødovre.

Metoder og processer

Metodeudvikling har stået øverst på dagsordenen i de kvinde-pigeprojekter der er gennemført under Biblioteksstyrelsens kampagne 'Biblioteket - en port til det danske samfund'.

Flere af projekterne har været igennem en søgende og målgruppeorienteret proces som er resulteret i helt nye arbejdsmetoder i projektbibliotekerne.

Projekterne har taget udgangspunkt i målgruppens umiddelbare behov og lyst til samvær, aktiviteter, information, kompetenceudvikling, vejledning og rådgivning.

Først gennem kontakten med brugeren afgøres hvilke kompetencer der efterspørges, hvilke kvalifikationer der er brug for, og hvilke roller der er de mest hensigtsmæssige at spille i den enkelte situation. Denne arbejdsmetode udfordrer vores vante bibliotekarrolle, men giver også en stor tilfredsstillelse i jobbet når nytteværdien af bibliotekartjenesten kan aflæses umiddelbart.

Et godt eksempel på behovsstyret projektarbejde er Rødovre Biblioteks samarbejde med Somalisk Kvindegruppe i Bybjerget Vuggestue. Her ønskede de somaliske mødre at lære at lave nem og sund dansk mad som den børnene spiser i vuggestuen og børnehaven. Biblioteka-

erne tog udfordringen op, og de somaliske kvinder lærte i et skolekøkken i et tværfagligt team af pædagoger og bibliotekarer at lave dansk mad. Under forberedelserne til kogebogen lærte de samtidig noget om tekstbehandling og fototeknik. Det blev indgangen til kvindernes aktive deltagelse i projektet som ellers bestod af en samtalecafé med mange andre emner som omdrejningspunkt – alle emner valgt af kvinderne.

De somaliske mødre i dette projekt har altså været med hele vejen i et arbejdsfællesskab med dansk som fællessprog, hvor biblioteket var supporter og bibliotekarerne proceskonsulenter, og arbejdsindsatsen har resulteret i udgivelsen af en smuk, lettilgængelig *Dansk somalisk kogebog*. Sidegevinsterne, i form af mange slags læring, har været utallige.

Der er et behov for at 'ta' i hånden hele vejen' for at nå målgruppen, og denne pædagogik kan virke grænseoverskridende for nogle i bibliotekspersonalet. Imidlertid kan det være meget inspirerende og kompetenceudviklende for personalet at arbejde på denne måde. Bibliotekerne får via personalets tætte samvær med målgruppen en uvurderlig viden om målgruppen og dens behov for biblioteksbetjening.

Den tætte brugerkontakt kan også udnyttes til en kontinuerlig tilpasning af bibliotekets almindelige biblioteksorientering til de etniske minoriteters behov.

Erfaringerne viser at der er brug for en målgruppeorienteret og behovsstyret

indsats fra bibliotekets side over for etniske minoritetskvinder, både for at tiltrække kvinderne og for at sætte dem i stand til at tage imod bibliotekets mange tilbud.

Et eksempel på fremgangsmåde

- Vælg målgruppe

Helt konkret er det vigtigt før projektstart at beslutte hvem målgruppen er. Er det den somaliske mødregroupe i vuggestuen, vietnamesiske bedsteforældre, unge piger i Vollsmose, integrationsforvaltningen i kommunen eller tyrkiske kvinder i Esbjerg.

Som eksempel vælger vi en kvindegruppe fra en større kommunes aktiveringscenter for flygtninge og indvandrere. Kvinderne kommer i aktiveringscentret for at blive afklaret personligt og i forhold til arbejdsmarkedet.

- Få accept hos ledelsen

Når målgruppen er bestemt (her kvindegruppen fra aktiveringscentret) er næste skridt et afklarende møde mellem bibliotekets ledelse og ledelsen for samarbejdspartneren (her chefen fra aktiveringscentret) hvor projektet bliver fremlagt og godkendt. Et synligt signal fra ledelsen hos begge parter om at dette projekt bakkes op fra ledelsesside, er en forudsætning for projektets gennemslagskraft og bæredygtighed.

- Få accept hos kollegaer i biblioteket

Fremlæg projektet og præsenter samarbejdspartnere på personalemøde i biblioteket.

- Få accept i personalet hos samarbejdspartner

Få foretræde på personalemøde i samarbejdspartners organisation. Fremlæg projektet på en måde som viser relevansen for personalet selv, såvel som for deltagerne. Det er vigtigt at personalet kan se at projektet, udover den umiddelbare værdi for deltagerne, også er medvirkende til at kvalificere de kommunale sagsbehandlers arbejde i f.eks. aktiveringscenteret.

- Vær sammen med målgruppen

Brug tid sammen med kvinderne i de dagligdagsaktiviteter der foregår i centret. Find ud af hvor bibliotekets tilbud kan understøtte den aktivitet der allerede er i gang, og kom med forslag til nye aktiviteter hvor bibliotekstilbud indgår som en naturlig del af forløbet. Det gælder om at anskueliggøre bibliotekets rolle i integrationsarbejdet for såvel ledere og mellemledere som for deltagerne selv. Forsøg at bygge projektet op så der er en sammenhæng mellem projektet og kvindernes øvrige hverdagsaktiviteter for på denne måde at skabe helhed i kvinders liv.

- Giv biblioteksorientering ude og hjemme

Giv målrettet biblioteksorientering til personale og deltagere på stedet i centret hvor der varmes op til senere besøg på biblioteket.

Inviter senere personale og deltagere til rundvisning og orientering i biblioteket hvor forbrugerbibliotekaren fortæller om forbrugerinfo, børnebibliotekaren

demonstrerer sprogkufferter, og deltagere og personale får biblioteket ind under huden. Biblioteksorienteringen kan med fordel tage udgangspunkt i de temaer som kvinderne for tiden beskæftiger sig med i aktiveringsprojektet, som for eksempel jobsøgning, personlig fremtræden og skriftlig og mundtlig dansk.

- Gå ud af biblioteket og tag brugeren ved hånden

Lad nogle af projektets aktiviteter foregå i aktiveringscentret – på deltagernes hjemmebane – og lad andre foregå i biblioteket. Gør biblioteket relevant i deltagernes dagligdag og præsenter biblioteket som personalets helt nødvendige samarbejdspartner.

- Lav aftaler ved projektafslutning

Undgå 'ude af øje, ude af sind' problemet og bevar kontakten til personale og deltagere. En metode til forankring af projekter af denne type er at indgå samarbejdsaftaler.

I dette eksempel ville det være en oplagt idé at biblioteket indgår aftale med kommunens aktiveringscenter om særligt tilrettelagte, regelmæssige biblioteksorienteringer og rundvisninger af alle centrets brugere og personale.

Aftalen kan også omfatte at bibliotekaren løbende informerer personalet i aktiveringscentret om relevante biblioteks-tilbud i form af litteratur, materialer, links, kontaktpersoner, arrangementer og netværk.

Temaer og eksempler på indsatsområder

På trods af mangfoldigheden i gruppen af etniske minoritetskvinder kommer der en række fælles behov og ønsker til udtryk i kvindeprojekterne:

- Informations-, kommunikations- og sprogkompetencer i dansk
- Sprogtræning og samtaletræning
- Hjælp til selvhjælp i hverdagen
- Handlekraft og troen på sig selv
- Etablering af netværk/samvær med danske kvinder
- Biblioteket som værested og mødested
- Introduktion til dansk arbejdspladskultur og det danske arbejdsmarked
- Information, vejledning og støtte i forhold til forældreren, specielt i relation til børnenes institutionsliv, skolegang, uddannelsesvalg og job
- Information, vejledning og støtte i forhold til sundhedssystemet
- Biblioteket som arbejdsplads og træningsbane mod et arbejdsliv.

Amneh Hawwa – palæstinensisk læge og sexolog – mener at den største hindring for integration og ligestilling er de sociale problemer, og at bibliotekets rolle som informator på dette område er meget vigtig og kan have afgørende betydning for den enkelte indvandrerkvinde.

Markedsføring

En effektiv markedsføring er forudsætningen for at der kommer kunder i butikken og brugere på biblioteket.

Markedsføring af bibliotekets tilbud til kvinder og piger med anden etnisk baggrund end dansk kræver en kontinuerlig,

målgruppeorienteret og opsøgende tilgang.

De almindeligt kendte markedsføringsmetoder med annoncering på dansk via plakater, hjemmesider, aviser, radio og fjernsyn har kun ringe gennemslagskraft over for denne målgruppe hvor mange af kvinderne lever ret isoleret i områder med mange etniske minoriteter, savner informationskompetencer, ikke læser danske aviser eller ser dansk fjernsyn og sjældent har omgang med danskere. Her skal andre metoder i brug.

Streetwalking i de områder hvor målgruppen opholder sig i dagtimerne, er en effektiv formidling af biblioteket. I bibliotekarens streetwalking smelter markedsføring og biblioteksbetjening sammen. Det kan foregå på sprogskolen, i aktiveringsprojektet, hos kommunens sagsbehandlere, i børnehaven eller hos sundhedsplejersken. Her opsøger bibliotekaren kvinderne, bruger tid sammen med dem, afkoder behov og ønsker for bibliotekssupport, opfylder nogle behov på stedet og henviser andre til biblioteket.

Her er det vigtigt at den mobile bibliotekar er klædt på til denne førstehjælp med relevante materialer og pjecer på flere sprog, telefonnumre på kontaktpersoner og bibliotekets åbningstider.

Førstehjælpen kan typisk være information om sprogcafé med fri adgang, sprogpædagogens træffetider i børnebiblioteket, litteratur på modersmål, lektiecafe, kvinderådgivningstilbud som kvinde.finfo.dk, Dansk Flygtningehjælps guide-

ordning, forbrugerinformation, henvisning til fagperson i den kommunale forvaltning eller bibliotekets fagbøger om sukkersyge. Listen er uendelig.

Kvinderne selv er kun den ene af to vigtige målgrupper for denne markedsføring. Den anden målgruppe er alle de professionelle formidlere som kvinderne er i kontakt med i hverdagen.

Bibliotekets markedsføring skal sikre at disse vigtige forbindelsesled til kvinderne er informeret om bibliotekernes tilbud til kvinderne så de er i stand til at videreformidle budskabet.

Metoden til markedsføring over for de ansatte i kommunen og andre professionelle formidlere er opsøgende virksomhed hvor bibliotekaren deltager i personalemøder og med eksempler anskueliggør bibliotekets relevans for såvel borgerne som personale.

Personalet i ældreforvaltningen og distriktspsykiatrien er et oplagt marked for en styrket biblioteksindsats. Andelen af ældre medborgere af anden etnisk herkomst er stigende, og i distriktspsykiatrien kommer der også flere patienter til med anden etnisk baggrund.

Her kan markedsføring og målrettet biblioteksbetjening gå hånd i hånd, kvalificere personalets arbejde med målgruppen og betyde større livsværdi for borgerne.

Stort netværk og gode personlige forbindelser, tværfagligt og tværsektorielt, er en god basis for markedsføring på lang sigt.

En anden effektiv form for markedsføring er at bibliotekaren sikrer sig adgang til relevante råd, foreninger og klubber for at lave PR for biblioteket.

Hvis der stadig eksisterer et integrationsråd i kommunen, er det oplagt at biblioteket er repræsenteret heri. En plads i integrationsrådet giver direkte adgang til alle etniske minoritetsgrupper i kommunen og er en særdeles god platform for markedsføring af biblioteket.

De ansatte i bibliotekerne bør bruge 30% af den daglige arbejdstid på markedsføring, siger Ulla de Stricker, når hun holder foredrag om biblioteker og markedsføring i danske bibliotekskredse. Ulla de Stricker er født og opvokset i København og arbejder nu som bibliotekar og videnstyringsekspert i Toronto, Canada.

Standardmarkedsføring af bibliotekerne virker ikke, lyder det i hendes opsang til bibliotekerne. Hun fortsætter: "Det kan betale sig at investere grundigt i den tid det tager at undersøge målgruppernes behov, andre tilbud de benytter, deres opfattelse af os ...".

Om bibliotekarens kompetencer lyder det: "Konkrete færdigheder og teknisk kunnen er ikke altid tilstrækkeligt; en ny type ekspertise er nødvendig... vi har brug for typer af bibliotekarer, for hvem synliggørelse og markedsføring er en del af deres væremåde".

Om markedsføring overfor nydansker-

målgruppen siger Ulla de Stricker: "Er det muligt at vi ved at blande os i målgrupperne og det arbejde andre instanser foretager sig over for dem, kan komme dem nær på en sådan måde at vi kan oversætte erfaringerne derfra til relevante tilbud og kommunikation der fanger interesse?"

Implementering

Implementering og forankring i bibliotekets almindelige drift er vel den vigtigste og samtidig den vanskeligste del af et projektforløb.

Projektmedarbejdere skal allerede før start gøre sig tanker om projektets forankring i institutionen. Forankringen skal være et af succeskriterierne, og jorden skal gødes for at give plads til denne nye aktivitet. Den løbende, interne markedsføring af projektet skal bane vejen for implementeringen.

Følgende faktorer kan have en positiv effekt på implementering:

- At projektidéen kommer fra medarbejderne selv – bottom up
- At der er flere medarbejdere og forskellige faggrupper fra biblioteket involveret
- At ressourcepersoner er tilknyttede
- At projektet er rimelig omkostningsfrit
- At projektet kan passes ind i arbejdspladskulturen på stedet
- At dokumentation og evaluering er tænkt ind fra start
- At bibliotekets ledelse har godkendt projektet fra start.

I kvinde-pigeprojekterne i kampagnen 'Biblioteket - en port til det danske samfund' er der i nogle tilfælde tænkt på implementering fra start, og i andre tilfælde er behovet for forankring blevet tydeligt undervejs i projektføreløbet.

I Esbjerg Centralbiblioteks projekt 'Etniske kvinder – Krop og Sundhed' er implementeringen målet i sig selv, da de arabiske, tyrkiske og somaliske kvinder har dannet netværksgrupper med base i biblioteket som selv kører videre med arrangementer og møder efter projektets afslutning.

I Fredericia Bibliotek er der en forhåbning om at kvindeaktiviteterne fra 'Mødestedet' bliver videreført hvis bibliote-

kets nye projekt 'Idébutikken - et demokratisk folkeoplysningsprojekt' bliver en realitet. Inspirationen til Idébutikken kommer fra Idea Store i London.

I Albertslund Bibliotek vil møderne i kvindeprojektet 'Kasba' blive videreført i samarbejde med frivillige.

I Det Nordjyske Landsbibliotek/Løvvang Bibliotek vil der være kaffe på kanden, og så forventer bibliotekspersonalet at kvinderne selv kan styre aktiviteterne.

I Ringe Bibliotek er det frivillige som kører kvindemøderne videre, og i Odense fortsætter kvinderne og bibliotekarerne avislæsningen i 'Biblioteksklubben'.

Hvor går grænsen - nye roller i biblioteket

Af Lillan Grützmeier

Lillan Grützmeier, Vejle Bibliotek, har gennemført flere grænseoverskridende integrationsaktiviteter i Vejle og omegn for, med og om piger og kvinder – senest i projektet 'Barfodsbibliotekaren'. Barfodsbibliotekaren kobler biblioteksbetjening sammen med allerede eksisterende aktiviteter og samlingssteder hvor etniske minoriteter kommer. Det er der kommet mange erfaringer ud af. Lillan beskriver i dette afsnit nogle af de dilemmaer som bibliotekaren kommer ud for når hun går i gang med de nye roller som nye målgrupper og nye samarbejdspartnere nødvendigvis må medføre.

Nogle gange må vi som fagfolk klø os i hovedet når vi ikke rigtigt ved hvad vi skal stille op med vores roller. Det kommer ofte på tale i forbindelse med kvinde/pigeprojekter når man kommer tæt på sin låner. Er du fagperson, eller er du privatperson? Det er en hårfin balance. Jeg tror især at det er vigtigt at være sig selv. Men samtidigt er det en stor fordel at være kvinde når man arbejder med disse projekter, for dybest set oplever jeg ikke den store forskel på om man kommer fra Vejle eller fra en landsby i Libanon.

Når man f.eks. er med til en aften om kvinder og sundhed med den dansk/palæstinensiske læge Amneh Hawwa (som er en meget inspirerende foredragshol-

der), og hun spørger alle deltagerne ud om deres motionsvaner og sundhed, er der en følelse af et varmt kvindefællesskab på tværs af landegrænser.

Mænd, børn og sundhed er jo en fælles bestanddel i de fleste kvindeverdener.

Derfor kan man som fagperson godt føle sig på udebane engang imellem, især hvis man ikke ser sit arbejde som en del af en større helhed, men bare ser det som en del af et professionelt univers.

Mister vi vores faglighed når vi bruger en aften på at besøge en klub for tyrkiske kvinder uden at diskutere biblioteksvæsen, men 'bare' får en god kvindesnak?

Er det legitimt at være med til hobbyaftener i Beboerhuset uden at låne bøger ud. Men 'bare' læse højt, snakke og finde hobbybøger frem?

Vi har i Vejle Bibliotek diskuteret de mange forskellige problematikker man kastes ud i når man skal finde nye samarbejdspartnere og nye målgrupper.

Improvisation er nøgleordet – det vi kaldte at navigere i kaos for et par år siden.

Vi skal til at definere nogle helt nye roller for os selv.

Skal vi træde i karakter og optræde som pædagoger, eller skal vi bare glide af?

Skal vi arbejde som opryddere og servi-

cepersonale ved et hobbyarrangement hvor kvinder og børn bare forlader stedet uden at rydde op efter sig? Skal vi begynde at opdrage på uvorne unger (når mødrene ikke reagerer). Skal vi vente på at folk kommer 1/2 time for sent til et foredrag, eller skal vi bare starte til tiden?

Kurser for bibliotekets personale i Takt og Tone og strategi har vi oplevet et stort behov for i Vejle. Hvornår giver man hånd, og hvornår er det forkert? Når man mødes fra to forskellige kulturer, kan man nemt misforstå hinandens opførelse.

Det er ganske små ting, men det er utroligt vigtigt at 'agere' korrekt over for en målgruppe som føler sig udsat i forvejen. Desuden virker problemet også omvendt.

Vores faglighed bliver også sat på prøve over for vore samarbejdspartnere. Når vi f.eks. i forbindelse med vore læringssessioner i Beboerhuset er i kontakt med embedsmænd fra kommunen, støder vi ofte på interessekonflikter. Hvor går grænserne mellem deres og vores selvforvaltning?

Skal en borger oplyses om at der er tilskud til at passe et barn hjemme – eller

skal man fremhæve den offentlige pasningsordning?

Skal politiet hjælpe og vise hvordan man udfylder diverse ansøgninger, eller skal man teste ansøgerens danskkundskaber?

Der kan være stor forskel på forvaltningens opfattelse og en bibliotekars som jo pr. definition skal stille oplysninger til rådighed for borgerne. Og selv som bibliotekar kan man komme i tvivl hvis principper og holdninger kommer i konflikt.

Et andet spørgsmål som uvægerligt vil dukke op når man arbejder opsøgende med integration, er arbejdet med frivillige – som vi (indtil videre) ikke har haft den store erfaring med.

Mange frivillige kan have en anden måde at tackle forskellige situationer på end vi er vant til på biblioteket. Hvad gør man når barfodbibliotekaren er på udebane og oplever en frivillig som generelt opfører sig uprofessionelt over for en bruger?

Sådan er der så mange ting som gør barfodsarbejde til en stor og spændende udfordring som helt sikkert bliver en del af vores fremtid.

Kvindernes mødested

“Mange etniske minoritetskvinder er isolerede i det danske samfund,” skriver Esma Birdi. Samtidig ved vi at kvinderne har stor betydning for udviklingen af familiens integration i samfundet. Disse to forhold er baggrunden for at vi i særlig grad ønsker at tiltrække kvinder og piger med integrationstiltag på bibliotekerne. Vi vil gerne udvikle kvindernes kendskab til bibliotekets muligheder og se dem som jævnlige brugere af bibliotekets service.

Men undersøgelser viser at kvinder fra etniske minoriteter bruger bibliotekerne langt mindre end mændene og langt mindre end deres danske medsøstre. Dette på trods af at indvandrere og flygtninge ellers som samlet gruppe bruger biblioteket mere flittigt end etniske danskere.

Mange af kvinderne har ikke brugt biblioteket meget i deres hjemland – hvis overhovedet. Det skyldes bl.a. at i mange af de lande som kvinderne kommer fra, er bibliotekstilbuddet begrænset og især knyttet til skoler og universiteter. Bogmængden er ofte begrænset og slidt, og der har i mange af disse lande ikke været tradition for folkebiblioteker.

Det opsøgende bibliotek

Hvordan får vi så fat på kvinderne og får dem til at komme på biblioteket? En mulighed er at komme ud til dem hvor de bor.

Barfodsbibliotekaren i Vejle er et eksem-

pel på dette. Som beskrevet af Lillian Grützmeier i forrige afsnit kommer barfodsbibliotekaren ud i boligområderne, deltager i hyggeaftener i den tyrkiske kvindeklub, samarbejder med de frivilliges lektiecafé eller ungdomsklubben og stiller bogbussen op ved sprogcenteret. I Odense har streetwalk'eren arbejdet på denne måde i flere år. Streetwalking går ud på at bibliotekaren bevæger sig uden for bibliotekets fysiske rammer og arbejder ude i marken i forskellige lokale institutioner. Man stiller bibliotekaren til rådighed som sparringspartner og samarbejdspartner ude i kommunale integrationsprojekter. Derved kommer man automatisk i kontakt med en del af målgruppen, og man får tillige kontakt med lokale nøglepersoner i de etniske miljøer der kan virke som kontakttled eller ambassadører og sprede information via mund til mund metoden. Læs mere om det opsøgende bibliotek og streetwalking i publikationen *Det globale i det lokale – Integration og biblioteker* samt på www.portentildanmark.nu

En anden måde at komme ud på de strategiske steder er at benytte bogbussen og fylde den med både relevante materialer og aktiviteter. Det har de gjort i Vejle hvor der er mange to-sprogede beboere og en del sociale problemer i områderne Nørremarken og Løget. Andre gode eksempler på brug af bogbussen kan hentes fra Juelsminde og Vollsmose – se porten tildanmark.nu.

Eksempel

Bogbus i Løget

Egentlig skulle den skræddersyede bogbus i Løget have været et projekt for tosprogede børn efter skoletid. Det blev det også, men det blev samtidig et af de første kvindeprojekter som kom ud af biblioteksrummet, og det blev forløbet for Barfodsbibliotekaren.

Formålet var at gøre opmærksom på bibliotekets (og bogbussens) tilbud over for de mange børn i området, og især deres mødre som vi aldrig så, fortæller Lillian Grützmeier. Et godt samarbejde med Vejle Kommunes Flygtninge- og indvandrerkordinator, som Vejle Bibliotek tog initiativ til, førte i 2003 til at biblioteket modtog 250.000 kr. fra Byudvalget i Løget til en bogbusdag om ugen som var specielt designet til området og som kunne fremme en vellykket integration.

“Vi begyndte allerede om formiddagen fra kl. 10-12 med at bugserer bogbussen i stilling på brandvejen i Løget. Vi havde kun haft meget kort tid til planlægningen af projektet og mindre end 14 dage til at lave PR for holdetiderne og de aktiviteter vi ville lave. Vi havde været rundt i opgangene med løbesedler og plakater. Men det der viste sig at være den allerbedste PR, var at vores etniske medarbejder Dina havde fortalt om os til alle hun kendte. Mund til mund metoden var god. Bogbussen var blevet anbefalet af en af deres egne.

Gennem hele projektet var mund til mund metoden en meget vigtig PR faktor, og den bedste reklame for bogbussen

var de aktiviteter vi lavede. Der blev nemlig snakket meget om dem. Dina og hendes veninder havde anbefalet massage, fodpleje og make-up. Arrangementerne var en succes, og ud over at der var mange deltagere, fik vi for første gang en kvindelig indgang til de arabiske familier som har vist sig at være utrolig vigtig.

Børnene fik vi godt tag i om eftermiddagen hvor vi holdt fra kl. 14-17. Her var aktiviteterne også en vigtig faktor. Den største succes var skattejagter. Der var lavet poster rundt om i terrænet hvor børnene skulle klare forskellige opgaver. Da de første havde været igennem, bredte rygten sig hurtigt, og snart kom der masser af nye til som gerne ville prøve. Og mange vendte tilbage for at prøve en tur mere. De hoppede og sprang, de lavede kimsleg, og vi måtte så hjælpe dem når de ikke kunne huske de danske ord for tingene. Så lidt skjult danskundervisning røg med i købet. Vi har også haft mange andre aktiviteter som fortælling, politihundebesøg, spejderdag, malerskole, breakdance og frimærkedag.

Når kvinderne kom i bussen, var det første de søgte efter, det nyeste nummer af *Sayidaty*, det arabiske *Alt for damerne*. Det havde vi købt på Dinas anbefaling, og det var nok et af de vigtigste indkøb vi gjorde.

Børnene søgte efter helt andre ting. Her var specielt playstation en magnet. I starten kunne vore bibliotekshjertter bløde ved tanken om at de ikke tog bøger. Hvad var missionen med udlån af playstation og cd-romspil? Ville de blive bedre til dansk eller bedre integreret ved at

sidde foran en skærm og spille? Vi er dog blevet overbevist om at det var rigtigt at satse på disse medier, da det er blevet indgangen til biblioteket. De har fået tillid til os, og pludselig får de øjnene op for andre ting også. I første omgang måske nogle Disney bøger, men glæden ved brug af bøger og andre medier er skabt.

Med hensyn til det opsøgende arbejde har vi haft et tæt samarbejde med lokalsamfundet i Løget. Alle, fra sundhedsplejersker, sprogpædagoger, viceværter, områdets lokale projektkoordinator til Vejles Flygtninge- og indvandrerkonsulent er blevet kontaktet personligt. Boligforeningernes formænd, viceværterne og Sognegården har velvilligt stillet lokaler til rådighed når det har været nødvendigt. Sidst, men ikke mindst, har vi haft et fremragende samarbejde med Kirkens Korshær som har et 'værested' i Løget. Stedet er blevet brugt til arrangementer, og personalet har givet os en god indgang til området.

Der kom mellem fem og 15 kvinder pr. gang. Langtidsvirkningen er altid svær at måle, men vi har hver gang meldt mange nye lånere ind og har haft et ret stort udlån. Kvinderne kommer nu også til arrangementer på biblioteket. Men det allervigtigste kan ikke gøres op i statistik. Vi har fået et uformelt frirum som kan være med til at bygge bro mellem de forskellige kulturer hvor både danskere og to-sprogede bruger bogbussen som mødested og værested. En dag fik vi f.eks. besøg af en sygeplejerske som skulle interviewe nogle islamiske kvinder. Men hvor kunne hun finde dem? – i Bogbussen selvfølgelig.

Undervejs blev vi overraskede over den store opmærksomhed vores arbejde fik i pressen og de sammenhænge hvor vi samarbejdede med andre om området. Politikerne opdagede at vi kan være med til at gøre en forskel. Det lusede med alle de klap vi fik på skulderen. Men det der lusede allermost, var når lånerne var tilfredse. Som f.eks. dengang Nazarin på 10 år kom og gav os et knus og sagde: "Hvor er det dejligt, når I er her."

Bogbussen kører stadigvæk i Løget og Nørremarken, og vi har udvidet sortimentet af dameblade med de arabiske *Laha* og *Zahrat-al Khalij* og det tyrkiske *Elele*. Vi har stadigvæk en god kontakt med byudvalgskoordinatoren og andre aktive i lokalsamfundet, og bliver brugt mere af dem til PR osv.

Råd og vink

Det opsøgende bibliotek

- Tag lokalsamfundet med på råd når du planlægger aktiviteter og arrangementer. Tænk på Integrationsråd, Byudvalg, konsulenter, Videnscenter for Integration m.v.
- 'Sælg' biblioteket i lokalområdet. Mange af de nye samarbejdspartnere er slet ikke klar over alt det biblioteket også kan
- Tilbyd 'streetwalk/barfodsbibliotekar' til relevante kommunale organer og frivillige organisationer og brug en væsentlig del af tiden på at oplyse og udvikle personalets fornemmelse for bibliotekets formåen
- Find gode ambassadører blandt nøglepersoner i de etniske miljøer

- Acceptér at ikke alle 'følere' bliver til noget på kort sigt - men måske på længere sigt.
- Brug bogbussen hvis I er så heldige at have en. Den er fleksibel – både med hensyn til indretning og afstande.

Børnene er en god indgangsvinkel

Biblioteket er i høj grad vigtigt når man snakker om børn. Hovedparten af de etniske kvinder vil, ifølge en undersøgelse som Ravinder Kaur har lavet i 2003, gerne have deres børn med på biblioteket. Dette gælder også ikke-brugere. Faktisk kan det være et problem for dem at deltage i et kvindearrangement hvis de ikke kan tage de mindre børn med. Hvem skulle ellers passe dem?

Det er også meget vigtigt for de etniske kvinder at deres børn lærer at komme på biblioteket lige fra starten, side om side med danske børn. Kvinderne vil gerne være eksemplariske rollemodeller over for deres børn, og derfor vil de gerne komme på biblioteket sammen med dem – også selvom de nogle gange ikke selv har lyst til at komme.

Disse forhold er udnyttet i en række af de projekter der er sat i gang med midler fra Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker.

Et eksempel er projektet 'Kom og vær med' i Rødovre som lavede sprogstimulering og aktiviteter med en musikpædagog for somaliske børn, sideløbende med en samtalecafé for børnenes mødre. Børnene fik en blanding af eventyr og histo-

rie, musik, dans og udklædning. Hver familie fik en sprogkuffert. Kvinderne som var den primære målgruppe, fik træning i det danske sprog dels med udgangspunkt i madlavning og produktion af kogebog, dels i diskussioner og oplæg i samtalecaféen (omtalt tidligere som eksempel på behovsstyret projektarbejde). Kogebogen er et vigtigt, konkret, anvendeligt produkt som børnene også har bidraget til med illustrationer til for- og bagside.

I Café Dansk i Vamdrup Bibliotek mødes kvinderne hver tirsdag over forskellige aktiviteter for at snakke dansk. Samtidig er der lektiehjælp for børnene. En skolelærer, en sprogkonsulent og en spejderleder der er god til de større børn, er samarbejdspartner.

Det nordjyske Landsbibliotek har udarbejdet og afprøvet en model for et kvindeprojekt med børn som indgangsvinkel til målgruppen. De har også lavet en elektronisk manual til modellen.

Eksempel

Legestue for somaliske kvinder og deres børn

På Løvvang Bibliotek i Det nordjyske Landsbiblioteks område afholdes lege- stuearrangementer med jævne mellemrum hvor børnene kommer sammen med deres mødre. Sammen med kvinderne tages forskellige emner op, f.eks. folketingsvalg, boligforeningens regler og sund kost til børn. For børnene er der oplæsning, film m.v. Herudover hygges der med te og småkager.

Formålet med projektet er at vise biblio-

tekets muligheder for somaliske kvinder i nærområdet, og at gøre kvinderne bedre rustede til at støtte op om deres børns dagligdag i institution og fritid. Det er et mål at kvinderne ved projektets afslutning føler at biblioteket er 'deres', og at de ved hvilke tilbud biblioteket har til alle brugere og dermed også til dem selv og deres børn.

I den første fase af projektet arbejdede vi med vores netværk, fortæller Tove Vestmark og Kristine Hinrichsen. Vi har talt med folk i byen der arbejder med somaliere og har skabt nogle gode kontakter, samt udvidet vores eget kendskab til den somaliske kultur.

I den næste fase har vi iværksat legestuerne. I starten var der meget få kvinder, men efterhånden har vi en gruppe på ca. 5-6 kvinder der deltager i legestuerne med deres børn. Dette antal passer fint med arrangementets form. For kvinderne bliver det trygt og hyggeligt, og antallet af børn er overskueligt. I alt er der gennemført 10 legestuer, fem studiekredse, tre kulturelle arrangementer i testningen af modellen.

Vi mener at vi har gjort en forskel for de somaliske kvinder vi har haft kontakt med. Det kan ikke måles, men er meget vigtigt. De er begyndt at bruge biblioteket ud over legestuearrangementerne, og især børnene viser tydeligt "at det her, det er mit bibliotek".

Emnerne vi har taget op, har været væsentlige, og vi har kunnet formidle svært tilgængelig information, som f.eks. boligforeningens regler.

Aktiviteterne fortsætter på lidt mindre blus i den daglige drift i biblioteket. Ca. 1 gang om måneden vil der være 'kaffe på kanden' og tid til en snak. Projektet har desuden været medvirkende årsag til at Løvvang Bibliotek har fået et tættere samarbejde med børnehaver og daghøjskole i nærområdet end de før har haft. Det forventes at alle parter i fremtiden vil få udbytte af samarbejdet. Som lederen af et integrationsprojekt på den nærliggende daghøjskole sagde: "Jeg har faktisk aldrig tænkt på biblioteket som en samarbejdspartner, men I er jo oplagte."

Manualen findes gennem www.portentildanmark.nu og på www.bibliotekerpaatoppen.dk/netvaerk/indvandrerpport_lokalsamfundmanual.htm

Råd og vink

Legestuer med kvindesnak

- Undersøg hvilke børnehaver der har mange børn med anden etnisk oprindelse end dansk, og brug børnehaven til at markedsføre kvindegrupper med tilknyttet legestue.
- Inviter kun de små børn med (ca. 0-8 år) – de store keder sig.
- Lav projektet i samarbejde med børneinstitutionerne. Det er guld værd at have kendte pædagoger fra vuggestue og børnehave med til børneaktiviteterne. Både børn og mødre har tillid til dem.
- Kan dette ikke lade sig gøre, kan man eventuelt prøve at samarbejde med et nærliggende pædagogseminarium om at stille 'legetanter' til rådighed.

- Tag dine kolleger i ed. Mange børn giver et højere støjniveau, og når de etniske kvinder kommer på biblioteket i større flokke, bliver der mere liv og anderledes dufte. Vær sikker på at dine kolleger er indstillet på det.
- Sørg for at have et attraktivt materiale udbud til netop den gruppe kvinder og deres børn som I har inviteret. Bestil f.eks. et somalisk depot af bøger og musik hvis det er somaliske kvinder der inviteres.
- Det er godt at have aktiviteten i et lokale hvor man kan sidde lidt for sig selv mens børnene boltrer sig i børnebiblioteket.

Mødestedet

Erfaringerne fra de gennemførte kvindeprojekter viser tydeligt at biblioteket spiller en stor rolle som socialt samlingssted for kvinder der er isolerede fra det danske samfund og ofte også fra social omgang med medsøstre. En del kvinder i projekterne har spontant givet udtryk for vigtigheden af at komme ud af døren, mødes, tale sammen (også på dansk), selvom de har travlt med mange børn, skole, lektier m.v. Samværet og aktiviteterne prioriteres højt, som det f.eks. er kommet frem i 'Kom Og Vær Med' fra Rødovre, og kvinderne giver udtryk for at de kun ser hinanden til møderne i bibliotekerne.

Biblioteket er et neutralt sted hvor de fleste kvinder kan komme uden at det er et problem for familien og omgangskredsen. Som Esma Birdi skriver, er bibliotekets neutrale status ligestillingsfremmende. Undertrykte kvinder som famili-

en kontrollerer, vil som regel kunne besøge det lokale bibliotek der har høj status og er 'ufarligt'. Disse kvinder og unge piger har ofte ringe mulighed for at mødes andre steder.

Kvinderne i Ravinder Kaur's undersøgelse havde ønsker om at biblioteket tilbød kulturelle arrangementer hvor man kunne udveksle traditioner og blive integreret i landet. De prioriterede at lære noget af arrangementerne der kunne gøre det nemmere at leve i et multikulturelt samfund. De ville gerne i kontakt med danske kvinder i biblioteket og etablere venskaber med dem.

Et eksempel på dette var planen for projektet KASBA på Hedemarkens Bibliotek i Albertslund. Projektet som afholdt arrangementer om f.eks. sundhed, ældreforsorg, lokalhistorie, energibesparelser og stavgang en gang om ugen i 30 uger, inddrog frivillige danske kvinder via Dansk Flygtningshjælp. Deres rolle skulle være at hjælpe en fast gruppe etniske minoritetskvinder med at forbedre deres danskkundskaber og almene viden om det danske samfund.

At denne idé ikke kunne realiseres er en anden sag, og skyldes at det ikke lykkedes at få fat i den planlagte målgruppe af resourcesvage kvinder uden tilknytning til arbejdsmarkedet og med ringe viden om det danske samfund og det danske sprog. I stedet kom der fortrinsvis resourcesvage kvinder som deltog når der var noget der interesserede dem og ellers ikke. I stedet for 20 faste deltagere har ca. 100 deltaget en gang imellem. Skuffelsen

hos de frivillige var stor, fordi de ikke lærte deltagerne nærmere at kende, og fordi de deltagende kvinder ikke i tilstrækkelig grad havde brug for dem, men idéen var god hvis rekrutteringen af deltagere var lykkedes.

Formålet med mødestederne i projekterne har i stort set alle tilfælde været at målgruppen skulle lære at bruge biblioteket og samfundets øvrige muligheder for at søge oplysning og oplevelse.

I den forbindelse kan vi i høj grad bruge erfaringerne i KASBA-projektet hvor den fejlslagne rekruttering af deltagere har ført til udvikling af en model for et fast bibliotekstilbud om mødested og biblioteksbetjening for etniske minoritetskvinder. Der var blandt projektdeltagerne ingen interesse for en biblioteksorientering. Derimod for andre former for brug af biblioteket. I evalueringsrapporten beskriver Ravinder Kaur et koncept for 'Mød bibliotekaren' som henvender sig med et åbent tilbud til alle i stedet for et forpligtende tilbud til en fast deltagergruppe. "Hvis kvinderne skal motiveres til at bruge biblioteket, er det ikke nok at der står indvandrer materialer på hylderne", skriver Ravinder Kaur. Der skal menneskelige ressourcer til med biblioteksbetjening specielt til etniske minoriteter. Hun foreslår at biblioteksbetjeningen for indvandrerkvinder organiseres f.eks. en gang om ugen i to timer hvor der er kaffe på kanden, og hvor man kan spørge om alt. Der kunne skabes et samarbejde med en socialrådgiver, en lærer eller en sundhedsplejerske som på skift har 'vagt' i mødestedet sammen med en

bibliotekar. Biblioteksbetjening af etniske minoriteter bliver således et fast tilbud på samme måde som f.eks. jobhjørnet, lektiecaféen, erhvervsservice, ForbrugerInfopunkt, skoleorientering, betjening af børneinstitutioner m.v. – en fast del af biblioteksvirksomheden som ligger i naturlig forlængelse af bibliotekernes idé og virkefelt som folkeoplysende. Ravinder Kaur foreslår endvidere at der oprettes brugerråd med både indvandrere og frivillige danske kvinder som kan være igangsættere for aktiviteter og fastholdere af processen, og hvor biblioteket kun er med på sidelinjen med faglig hjælp. Lignende former for åbne mødesteder er under udvikling flere steder i landet – bl.a. i Helsingør og Fredericia.

Eksempel

Mødested i Ringe

'Mødestedet' i Ringe var et samarbejde mellem Flygtningehjælpens frivilliggruppe i Ringe og Ringe Bibliotek. Formålet var at give piger og kvinder et overblik over deres muligheder i det danske samfund, at bryde den isolation og ensomhed som er dagligdag for mange af de piger og kvinder der bor i de omkringliggende landsbysamfund, ved at skabe dialog og lokalt netværk samt at give piger og kvinder mulighed for at deltage i aktiviteter som de ellers er afskåret fra af kulturelle og af økonomiske årsager (frirum).

'Mødestedet' er for piger og kvinder fra 12 år og op. Der er flest 16 til 26-årige, men alle aldersgrupper er repræsenteret. Såvel mødre som døtre og svigerdøtre deltager, og der møder mellem 20 og 30 kvinder op pr. gang – primært fra Koso-

vo-Albanien og Afghanistan. Gruppen mødtes en hverdagsaften ca. en gang om måneden i omkring to timer. Det er ikke så vigtigt hvad der er på programmet, da det er mødet med andre der er det primære, men det er alligevel en god idé at lade gruppen selv komme med forslag til indhold.

Lotte Nielsen fra Ringe Bibliotek giver en opskrift på syv vellykkede arrangementer:

- Introduktion til arrangementet – hvad vil I gerne vi laver sammen? Vi kom med ideoplæg – hvorefter pigerne i grupper fandt frem til ideer. Aftenen blev rundet af med bankospil.
- Juletema – vi lånte et skolekøkken og lavede gløgg, konfekt, juleklip mv. Samtidig stod pigerne selv for at arrangere dans for de interesserede i et tilstødende klasselokale. Dansen var meget populær – pigerne vil gerne vise og mødes om deres egen kultur – her dansen.
- Besøg af kørelærer som orienterede om at tage kørekort i Danmark. Bagefter talte vi om bryllupstraditioner fra de fire kulturer som var repræsenteret inklusiv den danske, og der var udstillet forskellige effekter som havde forbindelse til bryllupsceremonier. En meget hyggelig, sjov og givende aften.
- Besøg af sundhedsplejerske som fortalte om vigtigheden af sund kost og motion. Samtidig havde vi en lille udstilling af pigernes eget håndarbejde som blev studeret flittigt og igen viste forskellighed i vores kulturer.

- Vi havde besøg af en smykkedesigner som underviste pigerne i at fremstille udvalgte smykker. De fleste fik lavet to smykker hver. Også en meget hyggelig aften hvor der blev lidt mere tid til at få snakket med hinanden.

- En ren danseaften hvor tre kulturer hver viste deres traditionelle danse. Pigerne stod selv for at danse for og vi fik alle danset meget. Vores danse er meget forskellige, og man kan sikkert sige meget om en kultur bare ved at studere dansen. Der er en kæmpe kontrast mellem yndefuld afghansk dans til Den toppede høne fra Danmark.

- En tur i svømmehallen som vi lejede helt for os selv. Så alle piger kunne deltage.

Der har været et stort fremmøde lige fra starten. Pigerne er lige så langsomt blevet bedre til at give en hånd med. Men de er ikke gode til at melde sig til. Vi vidste aldrig på forhånd hvor mange der kom, og de blev heller ikke bedre til det efterhånden. Men de kom – og det er jo det vigtigste, siger Lotte Nielsen.

‘Mødestedet’ kører videre med Flygtningehjælpens frivilligruppe som arrangerer i bibliotekets lokaler (gratis). Frivilligruppen har planer om at udbygge ‘Mødestedet’ og lave et sted for både mænd og kvinder hvor der kan læses avis og gives lektiehjælp mv. Ved særlig lejligheder bidrager biblioteket fortsat, og der samarbejdes om konkrete arrangementer som f.eks. kultur dage.

Råd og vink

Mødesteder

- Det er en fordel at have repræsentanter fra de forskellige etniske grupper med i arrangementsgruppen
- Hold øje med andre kulturers højtider og mærkedage
- Lyt til kvindernes egne ønsker til aktiviteter
- Det er vigtigt at afsætte tid til snak – ikke for stramme programmer
- Vær tålmodig - det er normalt at kvinderne først kommer op til tre kvarter efter mødestart, og de tilmelder sig sjældent på forhånd
- Sørg for at forankre netværket i en fast gruppe som kan bruge hinanden senere
- Lær kvindernes navne og giv dem eventuelt individuelle invitationer fra gang til gang
- Kaffe og te med masser af sukker er en selvfølge, og småkager er også populære
- Pas på at det ikke bliver et projekt for projektets skyld – ha' kvindernes udbytte for øje hele tiden
- Giv mulighed for at mindre børn kan blive passet i biblioteket
- Baggrundsviden om kvindernes kultur er vigtig
- Vær opmærksom på om en oplægsholder eller tolk måske tilhører en 'forkert klan' – det er ikke altid en fordel at bruge personer fra lokalmiljøet.

Bedre dansk er trækplaster

Både kvantitative og kvalitative undersøgelser peger på at biblioteket kan betyde meget for kvindernes indlæring af dansk. Ravinder Kaur's undersøgelse peger samtidig på at kvinderne først og fremmest håber på at biblioteket kan hjælpe dem med danskkundskaber. I Ravinders undersøgelse svarer hovedparten af biblioteksbrugerne at de anvender biblioteket i processen med at lære dansk, og endnu flere af ikke-brugerne ville gerne bruge biblioteket for at lære dansk. De ønsker primært at låne danske bøger som egner sig til sproglæring, og som er specielt beregnet for indvandrere. De vil også meget gerne møde danske kvinder på biblioteket.

Hos mange af kvinderne i målgruppen for kvindeprojekterne har der været et udtalt behov for sproglæring og uformel sprogræning. Det er kendetegnende for kvinderne at de savner kompetencer på kommunikationsområdet. På trods af mange års ophold i Danmark og en del forløb på sprogskoler, er kvindernes danskfærdigheder generelt ret mangelfulde og deres aktive ordforråd er ofte mindre end deres passive.

Der er flere enkle modeller for biblioteksprojekter som tilgodeser målgruppens ønske om flere informations-, kommunikations- og danskkompetencer. Avisprojektet 'Vi læser avisen – SAMMEN', som er omtalt andetsteds i denne publikation, er et eksempel på et projekt af denne type hvor nogle aviser, nogle indvandrerkvinder, en bibliotekar og et

velegnet rum i biblioteket er udgangspunktet for et effektivt læringsforløb.

En sidegevinst i mange af de gennemførte projekter har været at kvinderne lærer bedre dansk ved at samtale og stille spørgsmål, lytte og debattere. Det er altid en overvejelse om man skal bruge tolk, men erfaringerne viser at selv med tolkning sker der en udvikling af sproget. En officiel tolk har i nogle af projekterne vist sig at skabe afstand. I projektet 'Kom og vær med' i Rødovre gik man i stedet over til at bruge en medarbejder fra Integrationsteamet i kommunen, som kvinderne kendte i forvejen. Han blev mindre og mindre brugt til tolkning, og til sidst kunne kvinderne rette hans oversættelser. Men principielt bør man have dansk som fællessprog i forbindelse med aktiviteterne, så bedre dansk kan være et incitament for kvinderne til at deltage.

I 'Mødestedet' i Ringe kom der enkelte kvinder der ikke kunne meget dansk, og derfor ikke fik så meget ud af aftenens program. Men de nød at være sammen og holde fri fra deres hjemlige pligter - og sandsynligheden taler for at deres danske forståelse er forbedret.

I Albertslund erfarede man i KASBA-projektet at sprog er andet end ord, og at mange af kvinderne 'stod af' hvis formiddagene indeholdt for mange informationer. Det sproglige niveau blev derfor tilpasset deltagerne.

En del mødre har i projekterne ytret ønske om at lære de samme sange, rim og

remser som deres vuggestue- og børnehavnélærere. Mødrene vil gerne kunne være tæt sammen med deres børn ved sengetid for eksempel, og det kræver at mødre og børn kender de samme godnatsange på dansk og har den samme begrebsverden - på dansk. Bibliotekerne har her en mulighed for i et samlet tilbud at give børn og mødre samme sprogstimuleringsstilbud i bibliotekets legestue og samtidig præsentere børnebibliotekets mange muligheder for oplevelser og læring som understøtter sprogindlæringen og barnets udvikling generelt.

En anden mulighed er at indrette samtalerum i biblioteket. Et rum hvor det talte sprog er i fokus, hvor legeteket, lyd-bøger, cd'ere, dvd'ere og musik understøtter det talte sprog og inspirerer til fortælling.

Det er vigtigt at det fysiske rum som kommunikationsprojekter afvikles i, giver mulighed for ro og fordybelse. Når deltagerne er på meget forskellige niveauer rent sprogligt, er der behov for stor koncentration fra både deltager- og projektlederside.

Læring i medborgerskab

At etablere medborgerskab er et mere præcist begreb end det meget brede begreb integration. Hvis jeg bruger vendingen at jeg gerne vil etablere et medborgerskab i læringscenteret, signalerer jeg tydeligt at jeg tager udgangspunkt i behovet hos den enkelte bruger.

Georgios Skouros,
leder af læringscenteret
på Vollsmose Bibliotek

Læring i denne sammenhæng er en proces hvor der finder en socialisering sted. Læringsprocessen sker primært på den lærendes egne præmisser.

Mange biblioteker overvejer i øjeblikket hvordan de kan omdefinere deres fysiske rum fra at være læsesal og bogdepot til at blive et aktivitetsrum, og på den måde udnytte lokalerne så de understøtter det hybride bibliotek. Det kunne f.eks. ske ved at lave avislæsningsrum, computer-rum eller lektiecafé – det er tre eksempler på læringscentre.

Læringscenterets formål er at give hjælp til selvhjælp med den lærendes behov i centrum.

Læringscenteret kan have mange former som eksemplerne viser, men det der er kendetegnende, er at det er et frirum med aktiviteter der giver brugerne adgang til informationer som de kan omsætte til læring og viden gennem refleksion. De fysiske rammer er underordnede.

Læring foregår anderledes uformelt end når man følger et formaliseret undervisningsforløb. Læringscenteret kan have fastlagte og styrede undervisningsforløb, men kernen er det uformelle læringsbegreb uden det konkurrenceelement der ofte præger en normal undervisningssituation.

Læringscenteret giver mulighed for at arbejde intensivt med udvalgte målgrupper og f.eks. lade dem møde positive rollemodeller som kan styrke deres integration.

Etableringen af et læringscenter kræver

- indsigt i målgruppen
- forståelse for de lærendes situation og reaktioner
- viden om de emner de lærende ønsker indsigt i
- tekniske og kulturelle kompetencer til at håndtere forskellige situationer.

En del biblioteker er dog tilbageholdende med at lave læringscentre fordi de ikke har de samme medarbejderressourcer, politiske bevågenhed og fysiske rum som f.eks. Vollsmose Bibliotek. Men man behøver ikke starte kæmpestort og forkromet - man kan starte med et lille overskueligt projekt som f.eks. en lektiecafé (se Råd og vink nr. 9/2005 *Biblioteket som port til det danske samfund – vi går i gang*) eller en pigeklub en gang om ugen.

Man kan også læse avis sammen med en gruppe kvinder med anden etnisk baggrund som de har gjort på Odense Centralbibliotek.

Eksempel

Vi læser avisen - SAMMEN

Odense Centralbibliotek har udviklet et læringskoncept der i særlig grad er beregnet til de etniske minoritetsgrupper hvis informationskompetence og sprogfærdighed i dansk som andetsprog er begrænset. Projektet er evalueret af lektor Hans Elbeshausen, Danmarks Biblioteksskole, som vurderer at der er tale om nytænkning og modeludvikling. Evalueringsrapporten kan ses på Odense Centralbiblioteks hjemmeside: www.odensebib.dk

Kurset handler om empowerment og har tre delmål. For det første skal målgruppens informationskompetence øges. Dette skete gennem avislæsning, foredrag og ekskursioner. Øget informationskompetence er et bidrag til at styrke målgruppens aktive medborgerskab. For det andet skal målgruppens fælles informationsbehov være den styrende faktor i læringsprocessen. Hertil anvendes 'det arbejdende værksted' som er en erfarings-, produktions- og interaktionsbaseret formidlingsmetode. Desuden skal deltageres kommunikative kompetence styrkes. Dette sker ikke gennem sprogundervisning, men gennem kommunikationsstræning.

Kursusforløbet strakte sig over tre måneder hvor deltagerne mødtes tre formiddage om ugen. Sammen med en biblio-

tekar gennemgik kvinderne artikler fra *Fyens Stiftstidende* og *MetroXpress*. Det er kvinderne som vælger artiklerne der bliver udgangspunkt for et uformelt læringsforløb for udvikling af informationskompetencer med fremfindning af supplerende informationer.

Kommunikationsstræningen foregår via den praktiske sprogudøvelse hvor kvinderne samtidig lærer hvordan man diskuterer og er i dialog med hinanden.

En anden del af aktivitetsforløbet er studieture til relevante steder og personer, som f.eks. Social- og sundhedsskolen, fødeafdelingen på hospitalet og en café for sprogtræning.

I testforløbet deltog 19 kvinder hvor hovedparten kom fra Somalia og Melle-møsten. Kvinderne kom via det multikulturelle jobforberedelsesprojekt Al-Drub som var en aktiv samarbejdspartner. Kvinderne havde opholdt sig i Danmark i ca. ti år, havde i reglen ingen uddannelse, var ikke tilknyttet det danske arbejdsmarked og havde ringe sprogkundskaber. Deres forskellige livshistorier blev starten på mange diskussioner. De fleste emner som kvinderne valgte, handlede om kvindeliv generelt, sundhed, børn, familieliv, uddannelse, arbejde i Danmark, racisme og sprogfærdigheder. Men der blev også valgt emner som globalisering, religion og politik.

To bibliotekarer og en assistent fra biblioteket gennemførte projektet.

Målgruppens informationskompetence er blevet øget i et omfang som man ikke

havde kunnet forvente, kursets længde taget i betragtning. Dette gælder i særlig grad avislæsningen. Meget tyder på at deltagerne har ændret adfærd og nu jævnligt bruger danske aviser som informationskilde i hverdagen. I dag indgår avislæsning og debat som en naturlig og uundværlig del af aktiviteterne i jobafklaringsprojektet Al Drub, direkte inspireret af avisprojektet på biblioteket.

Der er tale om direkte aktivering af medborgereskabet. Hvad angår arbejdslivskultur og danske kultur- og samfundsforhold, kan man konstatere større interesse hos alle deltagere og en holdningsændring blandt et flertal af deltagerne.

Deltagerne gav efter kursets afslutning til kende at deres danskfærdigheder var blevet bedre eller meget bedre. Konceptet for sproglæringen spillede godt sammen med det øvrige læringskoncept.

Deltagerne var så optaget af kurset at man fortsatte med 'Biblioteksklubben' på Odense Centralbibliotek. I Biblioteksklubben bliver der læst avis og diskuteret nyheder, uddannet solide biblioteksbrugere og foretaget spændende ekskursioner til for eksempel Johannes Larsen Museet. Biblioteksklubben vil i næste periode beskæftige sig mere med kunst og kultur. En kreativ dansk kvinde, tidligere ansat på biblioteket, deltager på frivillig basis i avislæsningen. Hendes deltagelse giver kvinderne mulighed for at spejle sig i en dansk kvinde med arbejdsløshedsproblematikken på tæt hold.

Avislæsningen er nu en naturlig og efterspurgt del af Odense Centralbiblioteks tilbud.

Råd og vink

Medborger-læring

- Vær opmærksom på at læring er en proces der først og fremmest foregår i den lærendes bevidsthed - ikke i underviserens bevidsthed.
- Tag udgangspunkt i dagligdagsproblemer og virkeligheden omkring os. Projektet bør kunne drejes derhen hvor det viser sig at de enkelte deltagere har ønsker og behov.
- Et godt medborger-projekt udruster deltagerne med et netværk de kan bruge til at lære sig selv ny viden. Bibliotekets opgave er derfor ikke at undervise, men at udruste deltagerne med netværk og metoder.
- Vis respekt – kvinderne skal opleve at blive taget alvorligt og blive lyttet til, at opleve at "min mening er vigtig – også for andre"
- Det er svært for sprogligt svage personer at svare præcist på spørgsmål da ordforrådet ikke slår til, men det passive ordforråd er betydeligt større end det aktive. Brug derfor mundtlighed frem for skriftlighed.
- Vær flere om holdlederfunktionen – hvis det er muligt. Så har deltagerne flere forskellige personligheder at 'vælge' imellem og forholde sig til. Samtidig har teamet større mulighed for at sparre, evaluere og udvikle aktiviteter.

Pigeclubber - hvorfor og hvordan?

Biblioteket er det legale mødested. Her kan piger møde en masse mennesker uden at risikere at få et dårligt rygte. For forældrene er biblioteket forbundet med viden, klogskab, fornuft – så det er svært for dem at argumentere imod at pigerne kommer dér.

Jacklin Tawfik,
brobygger og leder af Aktivitetsrummet
i Vollsmose Bibliotek

Mange etniske minoritetspiger balancerer i grænselands mellem ude og hjemme og mellem svære valg og dilemmaer. Hvor hører man til, hvem skal man lytte til, hvad vil man gerne selv?

Pigerne har brug for frirum og fred til at finde ud af hvem de er, og hvad de gerne vil med uddannelsen, karrieren, ægteskabet, familien, kvinderollen osv.

Mange af pigernes familier lægger meget vægt på deres kulturelle og traditionelle normer og værdier. Kulturforskellen skaber problemer for de fleste unge piger i det danske samfund fordi forskellighederne ikke accepteres af deres forældre. Når en ung indvandrerpige møder det danske samfund, må hun udvikle en række færdigheder for at klare sig. I mange tilfælde er det utrolig svært fordi hun både skal opfylde omgivelsernes forventninger og leve op til sin families forventninger. Problemet for disse piger består i at de er opvokset her i landet, og ofte har

andre forestillinger om hvad de gerne vil med deres liv end det deres forældre har planlagt for dem. Mange af pigerne ønsker ikke at ende ligesom deres mødre; men ved på den anden side heller ikke hvad de kan gøre for at undgå det. Pigerne har brug for hjælp til at finde en løsning på deres problemer og komme videre med deres liv.

Biblioteket er ét af de steder pigerne gerne må komme for deres forældre – og også ét af de steder hvor de kan knytte søgning efter identitet med søgning efter viden om det danske samfund – og eventuelt forme netværk både til ligesindede, til etniske danske piger og til gode voksne vejledere.

Flere biblioteker har fået erfaringer med hvordan man kan støtte de etniske minoritetspigers integration og identitetsarbejde.

Det klassiske (og første eksempel) er 'Aktivitetsrummet' i Vollsmose Bibliotek som blev etableret i 2001. Hensigten var – og er stadig – at give et fritidstilbud til piger med etnisk baggrund i alderen 10-18 år. I aktivitetscenteret kan pigerne få en chance for at finde ud af hvem de er, og hvad de gerne vil i deres fremtid. Desuden fungerer aktivitetsrummet som en formidler af kontakt mellem pigerne og mellem pigerne og det danske samfund. Aktivitetsrummet i Vollsmose Bibliotek er en rigtig god model for etablering af

en pigeclub i biblioteker i områder med mange indbyggere af anden etnisk baggrund end dansk.

Eksempel

Frirum med forældrenes accept

Aktivitetsrummet er et fælles frirum for pigerne til at være sammen med venner uden for hjemmet og uden for forældrenes rækkevidde og kontrol, hvilket forældrene til muslimske piger normalt ikke har det så godt med, medmindre de er sikre på at værestedets normer og regler er i overensstemmelse med deres forventninger og selvfølgelig med deres kulturelle normer og regler. Lederen af Aktivitetsrummet, Jacklin Tawfiks, fortæller at for at pigerne kunne melde sig til og benytte det frirum som hun og hendes hjælpere prøvede at skabe for dem, var det deres opgave først og fremmest at give forældrene den nødvendige sikkerhed eller rettere sagt tryghed med hensyn til krav og forventninger. For uden den måtte pigerne sandsynligvis ikke benytte Aktivitetsrummet. Da de vidste at mange af pigernes forældre ikke taler dansk, valgte de at oversætte en informationsbrochure til arabisk, persisk, tyrkisk og somalisk.

Aktivitetsrummet har spillet en utrolig positiv rolle for de piger der benytter det. Det har i stor grad medvirket til at forhindre noget af den følelsesmæssige isolation, som mange af pigerne oplever – de møder andre unge piger med lignende problemer, danner sociale netværk og kommer i dialog med hinanden om hvordan de kan tackle deres indre kaos.

Indholdet er faglige,

kreative og sociale tilbud

Aktivitetsrummet drives i dag i samarbejde med Klub Ragnarok og Rising Ungdomsskole, og der er mellem 120 og 140 piger tilknyttet. Der kommer mindst 50 piger hver gang Aktivitetsrummet er åbent fra mandag til fredag mellem 13-17. Pigerne er delt i tre grupper: 10-12 år, 12-14 år og 14-18 år.

Formålet med aktiviteterne er at udvikle pigernes kompetencer inden for det faglige, det kreative og det sociale. Derfor er der tre typer af tilbud til pigerne: faglige, kreative og sociale. Der er f.eks. lektiehjælp, internetundervisning og uddannelsesvejledning. På det kreative felt er der tilbud om workshops i f.eks. billedkunst. Når produkterne udstilles, kan pigerne få nogle succesoplevelser som de kan bygge videre på. Socialt gælder det aktiviteter som sport, musik og ture ud af huset, samt almindelig hygge og samvær.

Det er vigtigt at introducere pigerne for meningsfulde aktiviteter der kan være med til at styrke deres selvværd samt vise dem hvad det vil sige at være en del af et fællesskab.

Det er vigtigt at personalet fremstår som engagerede, tydelige og troværdige voksne over for pigerne så de har nogle brugbare rollemodeller. En stor del af disse piger går og tumler med en masse problemer og spørgsmål og har virkelig brug for en voksen som de har tillid til, og som de kan snakke med om de ting og tanker de ikke kan gå til deres forældre med.

For at arbejde med denne gruppe piger er det meget vigtigt at have et godt kendskab til og udvise forståelse for pigernes kulturbaggrund. Dette gør sig ikke mindst gældende i samarbejdet med pigernes forældre.

Eksempel

Pigeklub i mindre målestok

En pigeclub behøver ikke nødvendigvis at trække store ressourcer. Et konkret eksempel på en mindre aktivitet er et samarbejde mellem Vejle Bibliotek og Nørre-marksskolen om en lektiecafé for de 'stille piger'. Det var piger i 4.-6. klasse, både danske og tosprogede som blev udvalgt af deres klasselærere på grund af deres specielle behov.

Målet var at bryde den sociale arv for de stille piger på Nørremarken, skabe fælles forum og netværk for dem, sætte fokus på såvel det faglige som det sociale aspekt for pigerne, da begge dele er vigtige faktorer når man vil bryde den sociale arv, samt på sigt – også sætte fokus på mødrene.

Pigerne blev tilbudt lektiehjælp på skolen fire dage om ugen. En kreativ social dag blev tilbudt en eftermiddag om ugen. Det var her biblioteket kom ind i billedet.

Lillian Grützmeier, Vejle Bibliotek var tovholder i lektiecaféen. Hun beskriver forløbet:

“10 torsdag eftermiddage kom pigegruppen (på ca. 10 piger) på besøg på Biblioteket, og her havde vi så sammensat en bred vifte af tilbud til dem.

Vi startede med en café hvor vi hver især viste en ting som betød meget for os personligt. På den måde fik vi et godt indtryk af hvem vi var.

Vi havde biblioteksorientering, oplæsning, hørte lydbøger og dansede med 'vores' biblioteks danse-pædagog, Lone Byrner.

Vi kunne sagtens have fortsat for vi opdagede jo at vi slet ikke havde nok tid.

Nogle af pigerne kendte bogbussen, men få havde været på biblioteket.

Spørgsmål som “hvor meget koster det?” og “kan jeg låne til min mor” var meget almindelige.

I det hele taget var pigerne meget overraskede over alt det vi har på et bibliotek – at man kan låne aviser og blade på læsesalen, at man kan låne musik, surfe og chatte på nettet, men især låne bøger. Det syntes de var en stor oplevelse.

Det at få en snak med pigerne mens vi hjalp dem med at finde bøger, var en vigtig ting.

Så var det jo også et hit at danse. Det skabte et godt sammenhold, at vi kunne danse og grine sammen.

Det var lidt mindre tiltrækkende når vi decideret gik ind i en 'undervisningslignende' situation og ville læse med pigerne fra gang til gang. Det var der ikke den store interesse for.

Vi har lige evalueret forløbet med tovholderen på Nørremarksskolen, og der er helt sikkert basis for et fremtidigt samarbejde.

... Og så glæder vi os over at vi har set nogle af 'vores' piger på biblioteket.

Råd og Vink

Etablering af pigeclubber

- Gør meget ud af at give forældrene sikkerhed og tryghed med hensyn til deres krav og forventninger – også i forbindelse med de enkelte aktiviteter ud af huset
- Find aktiviteter der kan styrke pigernes selvværd
- Vær parat til at være en rollemodel
- Vær parat til at svare på spørgsmål og hjælpe med at tage stilling til problemer som pigerne ikke kan gå til deres forældre med.
- Skaf jer kendskab til pigernes kulturbaggrund – det er vigtigt for at forstå pigerne og kommunikere med deres forældre
- Det er fint at bibliotekaren i pigeclubben går ind i en helt ny rolle som fortrolig og som vejleder, at hun eventuelt udleverer sig selv og får dybere indsigt i pigernes verden. Men vær opmærksom på at rollerne igen er byttet om på vagterne, når pigerne måske bliver for kammeratlige, så der skal sættes grænser som man ikke er vant til. Tal med pigerne om disse forskellige roller i de hyggelige omgivelser i klubben.

Litteratur med videre

Berger, Ågot

Mangfoldighedens biblioteker: flersproglig biblioteksbetjening i Danmark

Bibliotekarforbundet, 2001

Biblioteket som port til det danske samfund – Vi går i gang

Biblioteksstyrelsen, Råd og vink, oktober 2005

Dahl, Karen Margrethe

& Vibeke Jakobsen

Køn, etnicitet og barrierer for integration

Socialforskningsinstituttet, 2005

Det globale i det lokale – integration og biblioteker

Biblioteksstyrelsen og Statsbiblioteket, 2005

Det urolige bibliotek

Biblioteksstyrelsen, Råd og vink, oktober 2005

Elbeshausen, Hans

Vi læser avisen – Sammen. Avislæsning som målgrupperelateret kulturarbejde. Om etniske minoritetsgruppers læring på Odense Centralbibliotek. Institut for Biblioteksudvikling. Danmarks Biblioteksskole. Marts 2005.

Frirum til integration: en undersøgelse af de etniske minoriteters brug af bibliotekerne

Udarbejdet i samarbejde mellem Statsbiblioteket, Odense Centralbibliotek og Århus Kommunes Biblioteker. Århus Kommunes Biblioteker, 2001

Heller, Esther

På tværs af grænser - en film om tvangssægteskaber og arrangerede ægteskaber (dvd-film) Heller Film cop. 2005 samt inspirationshæfte 43 sider

Images of Asian Women

– vhs-video 28 min

Interview med to kvinder fra Vollsmose med asiatisk baggrund: Det er blevet til en snak om blandt andet ægteskab, børn, racisme og ligestilling

Produceret af: Aktivitetsrummet i samarbejde med itv Vollsmose 2003

Integration med sprogstimulering i fokus

Biblioteksstyrelsen, Råd og Vink, november 2005

Jessen, Tatiana & Enlisa Khanna (red.)

Veje til mangfoldighed - Interkulturel forståelse, behandling og udredning af etniske minoriteter

Frydenlund 2003

Kaur, Ravinder

Etniske kvinder og folkebiblioteker

Projekt opgave på Danmarks forvaltningshøjskole, Samfundsvidenskabelig metode, april 2003. En redigeret udgave er tilgængelig på Internettet

Kaur, Ravinder

KASBA – Biblioteksinstitutionen som ramme for almen integration af indvandrerkvinder

Evalueringsrapport af projektet på Hedemarkens Bibliotek, Albertslund, 2005

Kjeldgård, Pernille
Ledelse af mangfoldige ressourcer - integration af nydanskere på arbejdspladsen
Medlemsrapport, Foreningen Nydanskere, Januar 2001

Kontakt og Tone – Fortællinger om kulturmøder
IBIS, 2002

Kulturbrobyggerne
En film om, hvordan det gik kulturbrobyggerne efter projektets ophør (dvd-film 36 min.), Odense Centralbibliotek, PR-afdeling

kvinde.info.dk – Afrapportering og evaluering
Udarbejdet af Center for Integration
Forår 2005

Larsen, Marianne Nøhr
De små oprør – tanker og metoder i arbejdet med minoritetspiger (om det praktiske arbejde med kulturmøder, pige- og familiearbejde)
Århus Universitetsforlag
august 2004

Sareen, Manu
Når kærlighed bliver tvang: generationskonflikter og tvangsægteskaber i Danmark
People's Press, 2003

Gode links

[Finfo.dk](#)

[Forbindelser.dk](#)

[Indvandrerbiblioteket.dk](#)

[Kvindefinfo.dk](#)

[Portentildanmark.nu](#)

[Bazart.dk](#) (kunstnerkatalog)

[Enida.dk](#) – Etnisk netværk i Danmark

[Rem.dk](#) (Rådet for etniske minoriteter)

[MIXeuropa.dk](#)

(Netværksforening, der arbejder for et xenofobifrit fællesskab i Europa - stiller bl.a. mentorer fra etniske minoriteter til rådighed for etniske majoriteter)